

M-am născut în ceea ce se poate descrie drept pătura de jos a clasei de mijloc superioare. Clasa de mijloc superioară, care și-a trăit perioada de glorie în anii '80 și '90 ai secolului al XIX-lea, pe când Kipling era Poet Laureat, a fost un soi de movilă de resturi rămase în urmă atunci când valul de prosperitate victoriană s-a retras. Sau poate ar fi mai bine să schimb metafora și s-o descriu nu ca pe o movilă, ci ca pe un strat – acel strat al societății cu venituri între două mii și trei sute de lire pe an. Propria mea familie nu era departe de limita inferioară. Observați că o definesc referindu-mă la bani, pentru că acesta este întotdeauna modul cel mai rapid de a te face înțeles. Totuși problema esențială a sistemului de clase sociale din Anglia este că nu e întru totul explicabil doar în termeni financiari. În linii mari, e vorba de o stratificare în funcție de venit, dar îl întretaie și un soi de sistem de caste difuz. Cam ca o vilișoară modernă construită pe fugă și bântuită de fantome medievale. Aici își are originea și faptul că această clasă de mijloc superioară se extinde sau se extindea până la venituri de trei sute de lire pe an – așadar, mult mai scăzute decât ale celor din clasa de mijloc obișnuită, fără pretenții sociale. Probabil că există țări unde poți deduce opiniile unui om doar uitându-te la venitul său, dar în Anglia nu e niciodată sigur să procedezi așa. Trebuie să iei în considerare și tradițiile din familie. Un ofițer de navă acesta și băcanul de la care acesta cumpără alimente au cel mai probabil același venit, dar nu sunt la același nivel și vor fi în aceeași tabără doar în probleme majore, cum ar fi un război sau o grevă generală – deși poate nici măcar atunci.

Desigur că acum este evident de ce a ajuns în halul ăsta clasa de mijloc superioară. În fiecare oraș din sudul Angliei, ca să nu mai pomenim de pârlloagele dezolante din Kensington și Earl's Court, cei care au cunoscut-o în zilele ei de glorie sunt acum pe moarte, ușor dezamăgiți de o lume care nu s-a comportat așa cum ar fi trebuit. Nu deschid niciodată vreo carte a lui Kipling și nici nu intru în vreunul dintre imensele magazine terne pe care le preferau odinioară cei din clasa de mijloc superioară fără să mă gândesc că „în jur e totul schimbat și strâmb”¹. Dar înainte de război clasa de mijloc superioară, deși nu mai era deloc prosperă, încă se mai simțea sigură pe ea. Înainte de război erai sau nu erai gentleman, iar dacă erai gentleman, te străduiai din răspuțeri să te porți în consecință, indiferent ce venit ai fi avut. Între cei cu patru sute de lire pe an și cei cu două mii sau chiar o mie de lire pe an exista o prăpastie imensă, dar era o prăpastie pe care cei cu patru sute de lire pe an se străduiau pe cât puteau s-o ignore. Probabil că trăsătura distinctivă a clasei de mijloc superioare era aceea că tradițiile de familie nu erau în nici un caz comerciale, ci în principal militare, administrative și profesionale. Oamenii aparținând acestei clase nu erau proprietari de pământ, dar simțeau că sunt proprietari de pământ în fața lui Dumnezeu și-și mențineau o imagine semi-aristocratică alegând mai degrabă diferite profesii liberale sau serviciul militar și nu comerțul. Băieții aveau obiceiul să numere sâmburii de prune de pe farfurie ca să-și ghidească viitorul, incantând „Armată, marină, biserică, medicină,

1. În original „*Change and decay in all around I see*”, un vers din *Abide with Me*, imn religios anglican pe versurile lui Henry Francis Lyte (1793-1847).

drept“, și chiar și aici medicina era ușor inferioară celorlalte și era menționată doar de dragul simetriei. Era o treabă bizară să aparții acestei clase când aveai un venit de patru sute de lire pe an, fiindcă asta însemna că noblețea ta era aproape în întregime teoretică. Trăiai, ca să spunem așa, pe două niveluri în același timp. Teoretic, știai totul despre servitori și cum să le dai bacșiș, deși în realitate aveai unul sau cel mult doi servitori în casă. Teoretic, știai să porți hainele și să comanzi o cină, deși în realitate nu-ți permiteai nicio dată să mergi la un croitor decent sau la un restaurant decent. Teoretic, știai să tragi cu arma și să călărești, deși în realitate n-aveai cal de călărit și nici o palmă de pământ pe care să mergi să tragi cu pușca. Așa se explică atracția față de India (și, mai recent, Kenya, Nigeria etc.) pe care o simte clasa de mijloc superioară. Cei care au fost acolo ca soldați și funcționari nu s-au dus să facă bani, pentru că soldații și funcționarii nu fac bani. S-au dus pentru că în India, unde găsești cai ieftini, poți să tragi cu pușca pe gratis și ai la dispoziție hoarde de servitori de culoare, e extrem de ușor să pretinzi că ești gentleman.

În sânul familiilor rafinate și sărace despre care vorbesc există mult mai multă *conștiință* a sărăciei decât în orice familie din clasa muncitoare care trăiește cu ceva mai mult decât ajutorul social. Chiria, îmbrăcămintea și taxele școlare sunt un coșmar nesfârșit și fiecare produs luat pentru plăcerea personală, fie și un pahar de bere, este o extravaganță inacceptabilă. Practic, tot venitul familiei se duce pe păstrarea aparențelor. Este evident că oamenii de genul acesta sunt într-o poziție anormală și am putea fi tentați să îi scoatem din calcul, considerându-i simple excepții și, prin urmare,

neimportanti. Totuși în realitate ei sunt sau au fost destul de numeroși. O bună parte din clerici și profesori, de exemplu, aproape toți funcționarii anglo-indieni, o mână de soldați și marinari și un număr destul de mare de specialiști și artiști se încadrează în această categorie. Dar adevărata importanță a acestei clase este dată de faptul că e o clasă tampon pentru burghezie. Pentru adevărata burghezie, adică cei ce câștigă două mii de lire pe an și chiar mai mult, banii sunt un strat gros de căptușeală între ei și clasa pe care o pradă. Dacă sunt câțuși de puțin conștienți de existența claselor inferioare, le percep ca pe niște clase de angajați, servitori și negustori. Dar situația e destul de diferită pentru bieții amărâți aflați și mai jos, care se chinuie să trăiască vieți aristocratice din niște venituri apropiate de cele ale clasei muncitoare. Ei sunt nevoiți să intre în contact direct și, într-un fel, intim cu clasa muncitoare și bănuiesc că de la ei provine atitudinea clasei superioare tradiționale față de oamenii „de rând“.

Și care este această atitudine? O atitudine de superioritate disprețuitoare, marcată de izbucniri de ură pură. Uitați-vă în orice număr din *Punch* din ultimii treizeci de ani. Veți vedea peste tot că se consideră de la sine înțeles că o persoană din clasa muncitoare, luată ca atare, este un personaj ce trebuie luat peste picior, cu excepția unor momente rare, când dă semne că ar fi prea prosper, iar atunci nu mai stârnește amuzament, ci devine un demon. N-are rost să ne răcim gura de pomană criticând această atitudine. E mai bine să ne gândim cum s-a ajuns la ea și să facem tot ce putem pentru a înțelege cum e privită clasa muncitoare de cei în mijlocul cărora trăiește, dar care au obiceiuri și tradiții diferite.

O familie rafinată și nevoiașă este aproape la același nivel cu o familie de „albi săraci” care locuiește pe o stradă unde toți ceilalți locuitori sunt negri. În astfel de împrejurări trebuie să te agăți de noblețea ta, pentru că este singurul lucru pe care îl mai ai, și în tot acest timp ești detestat pentru că ești arogant și pentru că ai un anumit accent și niște maniere care te etichetează drept reprezentant al clasei conducătorilor. Eram foarte mic – nu aveam mai mult de șase ani – când mi-am dat seama pentru prima dată de diferențele de clasă. Înainte de vârsta respectivă eroii mei de seamă fuseseră în general oameni din clasa muncitoare, pentru că păreau întotdeauna să facă lucruri interesante: erau pescari, fierari sau zidari. Îmi amintesc de muncitorii de la o fermă din Cornwall, care mă lăsau să urc în semănătoare când semănau napi și uneori prindeau câte o oaie și o mulgeau ca să-mi dea să beau lapte, de muncitorii care construiau casa cea nouă de lângă noi, care m-au lăsat să mă joc cu mortarul ud și de la care am auzit pentru prima dată cuvântul „p...”, de instalatorul care stătea ceva mai sus pe strada noastră și cu copiii căruia mergeam să căutăm cuiburi de păsări. Dar nu după mult timp mi s-a interzis să mă joc cu copiii instalatorului: erau „de rând” și mi s-a spus să nu mă mai apropiu de ei. Era un snobism, dacă vreți, dar era de asemenea necesar, căci oamenii din clasa de mijloc nu își pot permite să-și lase copiii să crească cu accente vulgare. Așa că încă de foarte devreme clasa muncitoare a încetat să mai fie o rasă de ființe prietenoase și minunate și a devenit o rasă de dușmani. Ne-am dat seama că ne urau, dar n-am înțeles niciodată de ce și bineînțeles că mi-am spus că din răutate pură. În primii ani ai copilăriei pentru mine și

pentru aproape toți copiii din familii ca a mea oamenii „de rând” păreau aproape subumani. Aveau chipuri aspre, accente hidoase și maniere oribile, îi urau pe toți cei care nu erau la fel ca ei și dacă aveau o ocazie, oricât de vagă, te insultau brutal. Aceasta era imaginea noastră despre ei și, cu toate că era falsă, era explicabilă. Căci trebuie să ne aducem aminte că înainte de război în Anglia era mult mai multă ură de clasă *fățîșă* decât este acum. În zilele acelea era foarte probabil să fii insultat pur și simplu pentru că arătai ca un membru al clasei superioare. Astăzi, pe de altă parte, e mai probabil să fii lingușit. Toți cei mai vârstnici de treizeci de ani își pot aminti vremurile când o persoană bine îmbrăcată nu putea să meargă pe o stradă din mahalale fără să fie huiduită. Cartiere întregi din marile orașe erau considerate nesigure din cauza „huliganilor” (acum o categorie aproape dispărută), iar băiatul londonez care trăia în canalizare și pe care îl vedeai peste tot, cu vocea lui puternică și fără prea multe scrupule intelectuale, putea să le facă viața amară celor care considerau că e sub demnitatea lor să-i răspundă. O teroare recurentă a vacanțelor mele de când eram mic o constituiau găștile de „golani” care erau gata să se încaiere cu tine, cinci sau zece contra unu. În timpul trimestrului, pe de altă parte, noi reprezentam majoritatea, iar „golanii” erau oprimați. Îmi aduc aminte de vreo două încăierări generale crâncene din iarna geroasă dintre 1916 și 1917. Și se pare că această tradiție a ostilității fățîșe dintre clasele superioare și cele inferioare era veche de cel puțin un secol. O glumă tipică din *Punch* în anii 1860 e cea cu imaginea unui gentleman micuț, care pare agitat și trece călare pe o stradă dintr-o mahala, în timp ce o mulțime de băieți ai străzii se țin după